

PHẦN MỘT

HƯỚNG DẪN CHUNG

1. QUAN ĐIỂM BIÊN SOẠN VÀ NHỮNG ĐIỂM MỚI CỦA SÁCH GIÁO KHOA LỊCH SỬ VÀ ĐỊA LÍ 6

1.1. Quan điểm biên soạn sách

1.1.1. Bám sát chương trình, kế thừa bộ sách giáo khoa (SGK) hiện hành và học hỏi kinh nghiệm viết SGK ở các nước tiên tiến.

– Nội dung sách được triển khai bám sát chương trình môn Lịch sử và Địa lí 6 được Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành ngày 26/12/2018.

– Kế thừa, phát triển những điểm mạnh của SGK Lịch sử 6 và Địa lí 6 hiện hành: cụ thể là việc lựa chọn kiến thức căn bản ở những nội dung được đề cập trong chương trình mới, tính hệ thống tri thức của Khoa học Lịch sử, Khoa học Địa lí.

– Tiếp thu kinh nghiệm viết SGK của những nền giáo dục tiên tiến trên thế giới. Chú trọng giải quyết câu hỏi: tại sao môn Lịch sử, Địa lí lại hấp dẫn học sinh (HS) ở các nước tiên tiến? Vai trò của SGK Lịch sử và Địa lí trong việc tạo nên tính hấp dẫn của bộ môn?

1.1.2. Đảm bảo các yêu cầu cần đạt về phẩm chất (PC), năng lực (NL) chung và các NL đặc thù của môn học quy định trong Chương trình giáo dục phổ thông 2018.

1.1.3. Tăng tính hấp dẫn của SGK: Ưu tiên hàng đầu khi biên soạn SGK Lịch sử và Địa lí 6 là khơi gợi được hứng thú của người học qua tư liệu, cách khai thác tư liệu, ngôn ngữ sử dụng và cách diễn đạt nội dung mới, sự hài hoà giữa kênh hình và kênh chữ, giữa thiết kế và nội dung.

1.1.4. Chú trọng SGK là công cụ giúp học sinh phát triển khả năng tự học: Quán triệt quan điểm SGK là sách của học sinh, dùng để tự đọc, tự học và hỗ trợ cho các em học trên lớp dưới sự hướng dẫn của giáo viên (GV):

– Khuyến khích ngôn ngữ viết SGK giàu hình ảnh, cụ thể, giản dị, phù hợp với lứa tuổi học sinh lớp 6.

– Tạo điều kiện cho học sinh có thể tự đọc, tự học bằng hệ thống câu hỏi dẫn dắt tìm hiểu nội dung chính và hệ thống câu hỏi và bài tập, luyện tập, vận dụng cuối bài bám sát mục tiêu bài học.

1.2. Những điểm mới

– Chú trọng đặc biệt đến quá trình tiếp cận năng lực của học sinh điều này được thể hiện thông qua việc trình bày các tình huống có vấn đề và gợi mở cho học sinh phương án giải quyết. Ngoài ra, hệ thống các câu hỏi dẫn dắt trong bài giúp các em có thể tự học và giáo viên có cơ sở hướng dẫn học sinh trong từng mục của mỗi bài học.

– Chú trọng kiến thức tích hợp ở cả hai cấp độ là tích hợp nội môn và tích hợp liên môn. Nội dung tích hợp sẽ nằm chính ngay trong bản chất của Khoa học Lịch sử và Khoa học Địa lí. Ngoài tích hợp nội môn, phần tích hợp liên môn được chú trọng trong nội dung kiến thức, 100% các bài học của môn Lịch sử đều có kiến thức môn Địa lí, ngược lại, các bài của môn Địa lí cũng có tích hợp kiến thức lịch sử. Ngoài ra, còn tích hợp nội dung với các môn học khác với khoảng 20% môn Nghệ thuật, 20% Ngữ văn, 10% Toán, Kỹ thuật, Sinh học,... Kiến thức tích hợp được thể hiện trong sách ở cả 3 phần: Mở đầu, Nội dung mới; Hoạt động hình thành kiến thức mới.

– Trình bày nội dung kiến thức sống động và dẫn dắt học sinh kết nối được giữa kiến thức lịch sử với cuộc sống hiện tại, giữa kiến thức địa lí đại cương với thực tế cuộc sống. Phát triển năng lực nhận thức song song với việc đem lại sự hứng thú và quan tâm một cách tự nhiên đối với việc học lịch sử, địa lí của học sinh khi sử dụng SGK Lịch sử và Địa lí 6.

– Nội dung kiến thức không chỉ được chuyển tải bằng chữ viết mà bằng cả kênh hình. Kênh hình trong sách bao gồm hình ảnh, bản đồ, lược đồ, sơ đồ,... Kênh chữ là nội dung kiến thức, tư liệu chữ viết. Riêng trong phần Lịch sử, tiếp thu cách trình bày và kinh nghiệm của SGK mới trên thế giới, chúng tôi dùng khái niệm “Nguồn tư liệu” (Source – viết tắt trong diễn giải của sách là tư liệu, kí hiệu bằng số). Những hình phục dựng được sử dụng trong sách không chỉ có giá trị minh họa mà là một nguồn tư liệu chuyển tải nội dung được đề cập thay cho diễn tả bằng chữ (tranh vẽ minh họa phải dựa trên hiện vật và nguồn sử liệu chữ viết hay truyền miệng, hình ảnh chụp phải có giá trị ứng dụng, ví dụ để liên hệ với hiện tại hay minh chứng cho những thay đổi của lịch sử hay nhấn mạnh tính giáo dục của lịch sử,...). Ngoài nội dung kiến thức mới còn có mục Em có biết, là những thông tin bổ sung để các em có thể, mở rộng và đào sâu kiến thức, thấy được sự kết nối giữa quá khứ với hiện tại, giữa kiến thức địa lí và cuộc sống. Ngoài ra, mục này còn góp phần nâng cao sự hứng thú và tích cực của HS trong quá trình học tập.

– Chú trọng thiết kế phục vụ cho nội dung: Thiết kế không chỉ vì mục đích thẩm mỹ và tăng tính hấp dẫn mà mục tiêu chính là hướng đến yêu cầu cần đạt (YCCĐ) về phẩm chất, kỹ năng và kiến thức.

– Chú trọng xây dựng kỹ năng lịch sử và kỹ năng địa lí; năng lực vận dụng kiến thức, kỹ năng đã học.

– Nội dung và hình thức của sách chú trọng đến trình độ và đặc điểm tâm, sinh lí của học sinh lớp 6 (thông qua việc trình bày một cách có hệ thống, hợp lí nhiều kênh hình, biểu đồ, sơ đồ, bản đồ; nội dung các câu hỏi, các hoạt động xoay quanh các nguồn tư liệu viết, tư liệu hình ảnh, hạn chế việc sử dụng từ ngữ khó, câu chữ phức tạp).

– Nội dung sách được biên soạn cũng nhằm hướng dẫn người dạy và người học thực hiện quá trình tổ chức việc dạy và học; gợi ý các phương pháp để học sinh có thể tự học, giáo viên có thể dễ dàng hướng dẫn học sinh học tập. Chú ý đến việc phân phối bố cục và nội dung hợp lí để giáo viên có thể giảng dạy 2 tiết tách biệt vào 2 ngày khác nhau, cũng như cho phép giáo viên có thể dễ dàng tham khảo xây dựng kế hoạch dạy học của mình mềm dẻo, linh hoạt tùy theo điều kiện của địa phương và đối tượng học sinh (ví dụ, giáo viên có thể sử dụng mà không cần sự hỗ trợ của máy chiếu, phim ảnh; giáo viên có thể phân bổ các bài trong một chương theo thực tế từng địa phương).

– Nhóm tác giả cũng quán triệt cách tiếp cận học qua thực hành, thực hành để học; học qua trải nghiệm, trải nghiệm để học; xem sách giáo khoa là công cụ giúp học sinh phát triển khả năng tự học.

– Tích cực vận dụng nguyên lí “Người học là trung tâm” của quá trình dạy và học, với trọng tâm là chú trọng giáo dục hình thành và phát triển toàn diện phẩm chất và năng lực người học.